

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281 - 107/17
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел.бр. 46879 датум: 25.12.2017.г.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

МОНИТОРИНГ ЗАВОДА ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА

Извештај о посети Казнено-поправном заводу у Београду - Падинској Скели

Београд, децембар 2017. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (у даљем тексту: НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Група 484, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен 29. јануара 2016. год. у "Сл. гласнику РС".

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА УСТАНОВА	Казнено-поправни завод у Београду – Падинској Скели
РАЗЛОГ ПОСЕТЕ	Праћење поступања по препорукама НППМ
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана
ДАТУМ ПОСЕТЕ	21. децембар 2017. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	Јелена Унијат, <i>Заштитник грађана/НППМ</i> Марко Анојчић, <i>Заштитник грађана/НППМ</i>

ТОК ПОСЕТЕ

Посета НППМ започета је разговором тима са замеником управника Завода,⁴ током којег је заменик пружио тиму НППМ основне информације о актуелном стању у Заводу и поступању по препорукама. Након тога, тим је обишао просторије за извршење дисциплинске мере упућивање у самицу и одељење за извршење казне за прекршај и обавио разговоре са појединим лицима лишеним слободе.

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НППМ

Заменик управника и друга службена лица су остварила пуну сарадњу са тимом НППМ, омогућивши му да несметано обави свој мандат.

Службеници су члановима тима НППМ пружили све тражене информације, омогућили приступ просторијама у Заводу које је тим желео да обиђе, фотографисање и разговор са лицима лишеним слободе по избору чланова тима.

⁴ У КПЗ у Београду – Падинској Скели од престанка рада претходне управнице није распоређен нови управник.

1. УВОД

НПМ је посетио КПЗ у Београду – Падинској Скели 2016. године ради праћења поступања према трансродним лицима лишеним слободе. О посети је сачињен Извештај, са препорукама мера за отклањање уопчених недостатака и унапређење поступања органа.⁵ Током ове посете проверавано је поступање по упућеним препорукама.

У тренутку посете у КПЗ се налазило 248 лица лишених слободе, 225 осуђених (од тога око 55 у затвореном одељењу, а остали у полуотвореном и отвореном) и 23 прекршајно кажњених. Од осуђеника из затвореног одељења рано је ангажовано њих 8 – 9 на пословима одржавања, конатине и око пакетних пошиљки. За разлику од претходне посете, овде више нема осуђених који су привремено били премештени из Казнено-поправног завода у Сремској Митровици.

Од претходне посете НПМ, Завод је реконструисао котларницу, што је омогућило да се пређе на по животну средину мање штетну сировину за грејање. Тим НПМ је уочио да су све просторије које је обишао добро загрејане, иако је напољу било хладно. Поред тога, особама које се крећу помоћу колица је олакшан приступ амбуланти тако што је постављена рампа на улазу у објект у коме се налази Служба за здравствену заштиту. Заменик управника је навео и да је у току адаптација једног тоалета особама које се отежано крећу: постављена је прилагођена опрема и помагала и остало је још да се прошири улаз у тоалет, како би колица могла да прођу.

Од службеника Завод је остао без 1 припадника Службе за обезбеђење, стоматолога и бравара, а једна васпитачица, која је радила на одређено, је примљена у сталан радни однос. Заменик управника је навео да ће покушати да добију одобрења за попуњавање упражњених радних места, с тиме што им је потребнији електричар уместо бравара и још 1 лекар уместо стоматолога. Стоматолошке интервенције се за сада обављају у оближњем Казнено-поправном заводу у Београду. Такође, Заводу су неопходни и медицински техничари. Завод је добио решење о испуњености услова за обављање послова здравствене заштите у амбуланти, а током 2017. године инспектор Министарства здравља је долазио у контролу.

Према наводима заменика управника, у Заводу је у току мера надзора над телефонским разговорима једног осуђеног. Он је осуђен за насиље у породици и из Завода је телефоном узнемиравао члана породице. Када је то пријављено, судија за извршење кривичних санкција Вишег суда у Београду је на предлог Завода донео одлуку о надзору разговора. Судија за извршење је последњи пут посетио Завод пре 15 дана, а иначе, према службеним наводима, редовно долази.

Тим НПМ је обишао просторије за извршење дисциплинске мере упућивање у самицу. Оне се састоје од просторије у којој је мокри чвор и просторије за смештај, са креветом, столом и столицом. Просторија је била чиста, загрејана, проветрена, са довољним природним и вештачким осветљењем. Осуђени који је тамо затекнут је био у 3. дану издржавања дисциплинске мере и наводи да га је лекарка посећивала свакодневно. Током дисциплинског поступка је био обавештен да има право на браниоца или правну помоћ, али није желео да то право користи. Није имао примедби на поступање

⁵ Извештај о посети КПЗ Београд – Падинска Скела бр. 281-51/16 од 6. јула 2016. год.

службеника према њему и очекује да ће након извршења мере бити пребачен у затворено одељење.

2. ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУКАМА

1.

ПРЕПОРУКА

Казнено-поправни завод у Београду – Падинској Скели ће у заједничким купатилима обезбедити услове којима се обезбеђује приватност лица приликом туширања, тако што ће поставити кабине или ће простор за туширање одвојити параваном или на други погодан начин.

ПОСТУПАЊЕ

Према наводима заменика управника, паравани су постављени у свим заједничким купатилима. Тим НПМ је обишао купатило у одељењу за извршење казне за прекршај.

Купатило пре и после постављања паравана

Купатило, ходник, просторија за дневни боравак и спаваонице са тоалетима у овом одељењу су затекнути у добром стању. Просторије су биле чисте, загрејане и проветрене.

2.

ПРЕПОРУКА

У одељцима простора за боравак на свежем ваздуху (шетњу) које користе осуђена и прекршајно кажњена лица смештена у објекту у коме се налазе пријемно, затворено и прекршајно одељење Казнено-поправни завод у Београду – Падинској Скели

поставиће надстрешнице димензија подобних да се сва лица која су изведена у шетњу заклоне од атмосферских падавина.

ПОСТУПАЊЕ

Од 3 одељка простора за боравак на свежем ваздуху, надстрешнице су постављене у 2. Према речима заменика управника, процењено је да је то довољно, јер када су лоше временске прилике има мање заинтересованих за шетњу. Тим НПМ је обишао простор за боравак на свежем ваздуху. За разлику од претходне посете, справе за вежбање су биле унете у објекат, јер, према речима заменика, због кише рђају.

Одељак простора за шетњу пре и после постављања надстрешница

3.

ПРЕПОРУКА

Казнено-поправни завод у Београду – Падинској Скели ће трансродној жени омогућити да при пријему у Завод изабере да ли ће њен лични претрес и преглед тела обављати само мушко службено лице или ће се обављати комбиновани лични претрес и преглед тела, који подразумева да део тела трансродне жене на којем су изражене карактеристике женског пола претреса и прегледа женско службено лице, а остали део тела мушко службено лице, као и да ни мушко ни женско службено лице не присуствују личном претресу и прегледу тела трансродне жене током фазе претреса и прегледа у којој не учествују.

Службеници Казнено-поправног завода у Београду – Падинској Скели ће се трансродним женама обраћати у женском роду, осим ако трансродна жена другачије не затражи.

ПОСТУПАЊЕ

По препоруци није поступљено, због, према речима заменика управника, важећих прописа који уређују поступање према лицима лишеним слободе, конкретно чл. 4. ст. 3. Правилника о кућном реду казнено-поправних завода и окружних затвора⁶ и чл. 43. Правилника о начину обављања послова у служби за обезбеђење у заводима за извршење кривичних санкција,⁷ којима је одређено да преглед тела и претрес обављају службена лица истог пола као и лице које се претреса. У погледу обраћања, тиму НПМ је такође указано да се, сходно позитивном праву извршења кривичних санкција, као релевантан узима пол одређен у личној карти. Због наведеног, а уколико би се поступило по овој препоруци НПМ, очекиван би био и отпор запослених, односно њихових синдиката, па је неопходно изменити регулативу на начин да макар допушта могућност да претрес и преглед тела обаве службеници другог пола (а истог рода) као и лице које се претреса.

4.

ПРЕПОРУКА

Управа за извршење кривичних санкција ће организовати и спровести обуку за запослене у заводима за извршење кривичних санкција о стандардима и принципима једнакости и недискриминације у односу на сексуалну оријентацију и родни идентитет, која ће укључити и обуку о томе како на одговарајући начин, ефикасно и професионално комуницирати са лезбејкама, гејевима, бисексуалним, трансродним и интерсекс затвореницима и како идентификовати и одговорити на њихове легитимне потребе.

Управа за извршење кривичних санкција ће наведену обуку спровести у сарадњи са организацијама цивилног друштва која имају искуство и релевантно знање у области заштите и унапређења права ЛГБТИ особа, са посебним освртом на права трансродних особа.

ПОСТУПАЊЕ

Према службеним наводима, службеници КПЗ у Београду – Падинској Скели нису имали специјализоване обуке о поступању према ЛГБТИ лицима лишеним слободе.

Тиму НПМ је заменик управника указао да тренутно затворску казну за прекршај издржава једна трансродна жена, па је тим обишао спаваоницу у коју је смештена и обавио разговор са њом. Она није истакла проблеме са службеним лицима нити било какве примедбе на њихов рад. Навела је и да у Заводу редовно добија здравствену терапију, као и да ускоро излази. Указала је на неслагање са лицима са којима је делила спаваоницу у погледу одржавања хигијене и реда. Са њом у спаваоници су била 2 страна држављанина, пореклом из Авганистана, који су тиму НПМ такође указали на неслагање са њом у вези сличних проблема и тражили су другу собу. Такође, више других лица смештених у овом одељењу се тиму пожалило да их она узнемирава, да прави неред, да им узима ствари, да неприлагођеним понашањем скреће пажњу на себе и слично. На ово је скренута пажња руководству Завода, са чиме су и сами били упознати и пратили су њено понашање.

⁶ "Сл. гласник РС", бр. 110/14 и 79/16.

⁷ "Сл. гласник РС", бр. 21/16 и 104/16.

Иначе, према речима заменика управника, мање је трансродних жена у Заводу у последње време. О чињеници да је у Завод примљена трансродна жена заменика обавесте припадници Службе за обезбеђење на јутарњем рапорту, који га и иначе и обавештавају о пријему одређених група затвореника (на пример странаца).

5.

ПРЕПОРУКА

У Казнено-поправном заводу у Београду – Падинској Скели прекршајно кажњеним лицима која су осуђена на краће казне затвора ће се обезбедити чисто рубље и одећа, уколико немају сопствено рубље и одећу за пресвлаку.

ПОСТУПАЊЕ

Заменик управника је навео да Завод обезбеђује веш, а да хуманитарна организација – локални Црвени крст обезбеђује гардеробу за лица лишена слободе која немају своју. Последњу пут су донели ствари пре 1 – 2 месеца. Иако је недавно био договорен састанак са представницима Међународног комитета Црвеног крста, на ком би била разматрана будућа сарадња Завода са овом организацијом, они се нису појавили. Вишкове гардеробе доносе и запослени. У дану посете, у складишту је било резервне гардеробе за лица лишена слободе. Заменик наводи и да је она у већој мери потребна особама које су кажњене за прекршај на основу Закона о спречавању насиља у породици, јер њих хитно доведу у Завод, а породица углавном није вољна да им пошаље резервну гардеробу.

Приликом разговора са лицима која издржавају казну изречену за прекршај, многи од њих нису били упознати са могућношћу да се, у случају потребе, за резервну гардеробу могу обратити заводским службама. Кажњени Авганистанци су поједине делове гардеробе позајмили од других кажњених. Иначе је НПМ уочио недовољну информисаност лица у овом одељењу, иако је у ходнику је био истакнут кућни ред завода и друге битне информације (на пример о остваривању права на посете). Два прекршајно кажњена лица су навела да нису информисана који је жиро рачун на који им блиска лица могу уплатити новчана средства. Поједини су навели да се овде налазе неколико дана, али да ни са ким од службених лица нису обавили разговор. Док је трајао обилазак тима НПМ овом одељењу, службеница третмана започела је разговоре са недавно примљеним лицима.

Имајући у виду наведено, став НПМ је да би Завод требало више напора да уложи у информисање новопримљених лица о процедурама, као и о начину остваривања њихових права и њиховим обавезама.